

PRZEKLINAC (151) *vb impf*

e oraz a jasne.

inf przeklinać (21). ◇ *praes 1 sg* przeklinam (8). ◇ *2 sg* przeklinasz (2). ◇ *3 sg* przeklina (37). ◇ *1 pl* przeklinamy (2). ◇ *2 pl* przeklinacie (3). ◇ *3 pl* przeklinają (24). ◇ *praet 1 sg m* przeklinałem (1). ◇ *2 sg m* -ś przeklinał (1). ◇ *3 sg m* przeklinał (13). ◇ *3 pl m pers* przeklinali (4). ◇ *fut 1 sg m* będę przeklinał *BibRadz* (2), przeklinać będę (1) *SkarŻyw*. ◇ *3 sg m* przeklinać będzie (2). ◇ *3 pl m pers* będą przeklinać (1) *Leop*, przeklinać będą (2) *RejPos*, *KolakSzczęśl*. ◇ *imp 2 sg* przeklinaj (5); -aj (4), -(a)j (1). ◇ *2 pl* przeklinajcie (3). ◇ *con 2 sg m* byś przeklinał (1). ◇ *3 sg m* by przeklinał (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy przeklinali (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był przeklinał (1). ◇ *part praes act* przeklinając (14). ◇ *part praet act* przeklinawszy (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde także XVII w.* (z *Cn*).

1. *Rzucać klątwe, wyjmując spod opieki (zwłaszcza o klątwe bożej); maledicere PolAnt, Vulg; exsecrari Mącz, Cn; anathematizare Mącz; devovere, imprecari, precari Cn [w tym: kogo, co (żywotne), co (55)] (60) : Y ia bezecni Delfowie/ Okrutnieyfzy niżli lwowie: [...] was przeklinam/ Ná świadectwo Bogá wzywam: Aby mię raczył wyfluchác/ Nád wámi pomstę vdziálác. BierEz H2, H; PatKaz I 15v; PatKaz III 99v; LubPs Qv marg; A chcefz iefztze dáley flyfzeć/ iáko Pan Bog wśzelkiego tzłowieká przeklina/ ktory tzyni Obras obrzydzenie Boſkie KrowObr 111, 111 marg, Qq4v; OrzList c; káždy rychley zginie/ co chce ná wykřety/ Bo to závády przeklinał/ on Bog w niebie fwięty. RejZwierz 62; Y poczuł Pan wdzięczną wonność: A rzekł w ſercu ſwym: Iuż dáley nie będę przeklinał ziemi dla człowieka. BibRadz Gen 8/20 [przekład tego samego tekstu SkarŻyw 271]; Thedy rzekł Pan do Báláámá/ Niechodź z niemi/ áni przeklinay ludu/ bowiem iefł błogofławiony. BibRadz Num 22/12, Gen 9 arg, 12/3, Num 22/17, I 91a marg, Deut 23/4, Mar 11 arg; Anathematizo, Przeklinam/ Dyabłu oddáyę. Mącz 9b, 363d; RejAp 159v; Iákoż fie tedy nie lękacie tego Páná ſwego/ ktory was przeklina/ iż ták puftofzycie á rozgradzacie thę fwiętaá winniczkę ie⁸⁰? RejPos 184, 65v, 171; á gdzieſz fie tákemu [tj. łakomcowi] co z obietnic Pánſkich ſłufznie poſzczęſćić może? gdyż obiecał przeklinać dom iego/ pole iego/ ftodołę/ oborę/ y wſzytko zebránie iego. RejZwierc 64, 8v, 64, 190, 199v; WujJud 89v; WujJudConf 8v; BudBib 2.Esdr 13/2; Przetofz czártá ábo węzá nie pyta [Bóg]: czemuſ to vczynił/ yżeſ zdrádził niewiáftę? ále go zaráz przeklina. SkarŻyw 262, 271; WujNT przedm 38, s. 164; R.P. náłzá/ może byđz názwána Civitas fanguinum, Miálfem rozłania krwi: ktore tám Bog przeklina/ dla tego/ iż iáko z gárcná záftárzála przywára/ tak niekárnóſć przelewánia krwi/ oney fie puſćić niechce. PowodPr 67; SkarKaz 7a.*

przeklinać przez co i przez kogo (1): *RejAp 27 cf W przen.*

przeklinać w czym [= gdzie] (1): *Apoſtołowie y wſzyfcy fwięci náuczyciele iáwnie wſzędny przeklináli ty wſzytki w piſmiech ſwoich/ ktorzyby częgo inſzego álbo náſłádownáli/ álbo ſámi wymyſláli/ oprócz woley á náuki fwiętey iego [Chryſtusa] RejPos A5v.*

W połączeniach szeregowych (4): *iáko ty [złe i swawolne niewiasty] tępił/ niſzczył/ przeklinał/ kthore chodziły wedle woley ſwey á wedle woley ſwiátá tego: ták iż y do ziemi nie dopuſzczá onych ſwowlolnych ciał ich RejPos 175v, 175v; WujJud 27; Gdy nas potwarzáią/ gdy nas przeklináią/*

gdy kłamstwa ná nas kładą/ dla Chryśtuśa y prawdy/ y íprawiedliwości iego: rádować się nam Pan każe. *SkarKaz* 639a.

W przeciwstawieniu: »błogosławić ... przeklinać« (5): Będę błogosławił błogosławiącym tobie/ á będę przeklinał [!] ty ktorzy cię przeklinają. *BibRadz Gen* 12/3 [*przekład tego samego tekstu PowodPr* (2)]; *RejZwierc* 190; *BudBib Num* 22/6; *PowodPr* 5 [2 r.]; [*BudBib Ps* 108/28 (*Linde*)].

Zwroty: »przeklęctwem przeklinać« (1): Czytaj sobie iefzcze w Księgách Moyzełzowych o przeklęctwach Páńskich/ ktoremi przeklina ludzie wżeteczne. *WerKaz* 298.

»srodze przeklinać« (2): *RejAp* 27v; wyfzedłszy [Jezus] iuz z gránic á z onych miałt żydowfkich/ ktore potym frodze przeklinąć raczył/ iż niechcieli wdzyęcznie przyimować tego przyścia iego fwiętego/ á tego náwiedzenia iego/ iuz się wdawał y miedzy kráiny pogáńskie *RejPos* 300.

Szeregi: »przeklinać a brzydzić się« (1): Iedno ten kthory mocno ítoi przy dekretach á przy dziwnych wśtawach á wymyślech ludzkich/ ktore Pan íawnie przeklina á frodze się imi brzydzi/ to iuz fwięty/ thoby iuz tego kánonizować iefzcze zá żywotá iego. *RejZwierc* 192v.

»hańbić a przeklinać« (1): *RejAp* 27 *cf W przen*.

»przeklinać a łajać« (1): być Anyoł co ínzego powiedział niżli tho co iuz wiefz od Prorokow/ [...] iuz nie wiercie pímu żadnemu inemu/ áni powieści żadney iney/ iedno przeklinaycie á łaycie/ ták íako fáłecznemu á omylnemu. *RejAp* 196v.

»(żałobliwie) wołać a przeklinać« (2): *RejAp* 27v; A wśędy á wśędy píma wołią á przeklinią káżdego ktoby sobie co ínzego wymyślał ábo wynáydował/ niżli co iefth wola á rośkazanie Pána náłzego. *RejPos* 89v.

»przeklinać, (albo) złorzeczyć« [*szyk 1:1*] (2): Przeklinaycie ziemię Meros/ rzekł Angioł Páńki: złorzeczcie obywatelom iey [*Maledicite terrae ... maledicite habitatoribus eius*]/ że nie przyciągnęli ná pomoc Páńką/ ná pomoc co mocnieyfym iego. *Leop Iudic* 5/23; *BielKron* 47v.

W przen (1): pátrzaemy iedno iefli to nabożeńtvo [Nikolaitów] iefł albo się zgadza z wolą Páńką/ albo iefli Pan wśędy nye hańbi á nie przeklina tákiego nabożeńtwa/ ták íam przez wśtá fwoie/ íako y z dawná przez Proroki y przez Apoštoły fwoie. *RejAp* 27.

b. *Wyłączać ze społeczności religijnej z powodu różnic teologicznych* (4): *WujJud* 171; wśytek kościoł Grecki íawnie się y z Cefarzem y z Pátrjarchą od iedności S. oderwał/ á znowu Rzymiány íako Heretyki przeklinał. *SkarJedn* 321.

Szeregi: »kłać i przeklinać« (1): trzymayá y tego bronyá yzby panna byla wgrzechu poczátha, [...] ty ktorzy by to thrzymaly klnye {papełz y} wyeczne pothápyayácz przeklyna *PatKaz I* 13.

»łajać a przeklinać« (1): Potym ízedł [*papież Marcellinus*] do Cefárzá Dyoklecyaná łaiąc mu á przeklinając go/ iż go przymusił dyabły s sobą chwalić. *BielKron* 154v.

c. *Odrzucać z powodu niezgodności z nauką Kościoła rzymskiego [co na kim [= kogo za co]]* (1): Czemu zá tą wiarą idźiefz/ ktorą przeklináli ná Huśie przodkowie twoi *OrzRozm M4v*.

2. *Złorzeczyć, urągać, pomstować; maledicere Vulg, PolAnt, Calag; imprecari Mącz, Calep, Cn; exsecrari Calep, Cn; odisse Vulg; abominari Mącz; devovere, precari Cn [w tym: kogo, co (64)]* (89): *PatKaz I* 15; Przyaciela nie przeklinay, nie przyacielowi nigdy nie dowierzay. *BielŻyw* 39; *WróbŻołt S7*; Choć mowi żyd choć milczy Nicz dobrego nie życzy. Przeklinają w boźnici Krzełcijany. *LudWieś*

B5v; *RejFóz* H7; *RejKup* i4v; *KromRozm I* E; Sędziego przeklinaią/ y gorfzemi fye sftawiaią *GroicPorz* c4; Więc też owi rycerze/ co ná woynę iada/ Nigdy nie przebieraią/ siwą albo gniada/ [...] Plewy leca do nieba/ kiedy wytykaią [tj. wybierają snopy na dziesięcinę]/ A nic ich to nie ruza chociay przeklinaią. *RejWiz* 163, 163v, 179; *Leop Eccli* 21/30 [2 r.]; Thego ktory przeklina oycá y mátkę fwoię zágásnie pochodnia w wielkich ciemnościách. *BibRadz Prov* 20/20; *BielKron* 85v; Imprecatur illi queque pessima, Przeklina go álz drzewo fchnie. *Mącz* 320c, 320c; vtráciwfyz oftátek tego/ czegoś Sąsiad niewziął/ płacząc y nárzékaiąc/ y Bogá nákoniec przeklinaiąc/ do domu z Seymu nágo iedziez. *OrzQuin* B4; Bo gdy komu dziecię vmrze/ albo dom zgore/ álic on ktory nie vmie rozeznác y fádow y miłofierdzia Pánfkiego/ wnet láie/ álic w tym mieysca czáfy y przypadki ich przeklina. *RejAp* 135, 149v; A iefzcze tákich pánow fzukałz/ ktorycheś fie pirwey odrzekał/ ktoreś fám pirwey przeklinał *RejPos* 74v; *HistLan* B4; *RejZwierc* 42, 45v, 171, 259; *WujJud* 45v; *BudBib Prov* 20/20, *Is* 8/21; *SkarJedn* 305; Verfluchen. Przeklinác. Złorzeczyć. Maledicere. *Calag* 499a; Synu/ [...] niegodzi fię áby ieden drugiego ofzukać miał/ żebyfmy Bogá náfzego niegniewáli/ á ieden drugiego nieprzeklinał. *SkarŻyw* 451, 57; *StryjKron* 542; *CzechEp* 253; *KochFr* 30; ow zásię kogo vkrzywdzono/ bárzo láméntuie [!] ná takie práwo/ y oyczynę w ktorey fię vrodził/ dla takiego przeklina prawá. *GórnRozm* B, C3v; Dzień národzenia fwego z Dyáblámi fpołecznie Przeklinác będą [zli] w piekle/ cierpiąc męki wiecznie. *KołakSzczęśl* D; *CiekPotr* 25.

przeklinac przez co [= czym] (1): Przezeń [przez język] błogosławimy Bogá y Oycá: y przezeń przeklinamy ludzi ktorzy ná podobieństwo Boże fprawieni fą. *WujNT Iac* 3/9.

przeklinac czym (4): *LubPs* O6v; *Leop Iac* 3/9; Máią też [Żydowie] fwe modlitwy ktorymi przeklinaią Goim/ to iest Krześcijány/ thákiez y pogány/ chočia oni tego przą. *BielKron* 465; *ArtKanc* Q11.

Z przytoczeniem (1): Strálzy mężá [niewierna žena]/ przeklina: dla ciebie vmieram/ Zły człowiecze/ fwą młodość y latká fwe tyram *KlonWor* 59.

W połączeniach szeregowych (10): *SeklKat* E4; fynowye tego káplaná yeden Hophnius á drugi Finees gdy byli bárzo zuchwáli y rofputni [!]/ koždy im láyał/ złorzeczył/ y przeklinał *GliczKsiąż* F7; *KrowObr* C3v; Błogosławieni iefteście/ gdy was będą przeklinác ludzie/ y będą was przefládowác/ y wzyftko złe mowić przeciwko wam kłamáiąc ná was dla mnie. *Leop Matth* 5/11 [przekład tego samego tekstu *RejPos*]; *Mącz* 263b; A przeciwko themu iednoftáynemu/ wżégo narodu Polfkiego zwoleniu/ wyrwác fye kilkiem Ofób z Połtów/ y fprawowác ná Seymie przed Królem/ y przed Máieftatem iego/ imieniem wżégo narodu Polfkiego to/ czego naród Polfki niechce/ y czym fye brzydzi/ y co przeklina/ y co zá vpadek fwóy pewny ma. Y zali tá tak nie wftydliwa śmiałość/ Weneckiey kaźni godná nie iest? *OrzQuin* D; *RejAp* 116v; *RejPos* 263v; Tak y dzifiefzy kacyrze żądło fwoie iádowite/ ná Pánnę náświętšzą Mátkę zbáwicielá náfzego obrocili/ láiąc/ bluźniąc/ przeklinaiąc/ on święty á niepokalány fyná Bożego przybytek *ReszPrz* 43; *Calep* 386a.

W przeciwstawieniach: »przeklinac ... błogosławić (9), chwalić (2), modlić się (2), wierzyć (2), dziękowác« (15): Miłuicie nieprzyiácioły wáze/ Dobrze czyńcie/ tym ktorzy wás nienáwidzą/ Błogosławcie onym ktorzy wás przeklinaią/ i modlcie się za ty ktorzy wám złość wyrządzaią *MurzNT Matth* 5/44 [przekład tego samego tekstu *BibRadz, CzechEp, WujNT* 20 marg, *Luc* 6/28]; *LubPs* O6v;

Kto wylewa krew: á ktho czyni zdradę robotnikowi/ brácia sobie są. Ieden buduiąc á drugi kázając: co im zá pożytek łtego iedno praca? Ieden łie modłąc á drugi przeklinájąc: ktoregoż głos wyflucha Bog? *Leop Eccli 34/29, Iac 3/9; BibRadz Matth 5/44*; á co inłzego nam nád to połtánowanie łwięte powiedał/ nie kazano nam wierzyć/ y owłzem nam kazano przeklinąć/ łáiác/ á nigdy themu mieyłcá nie dawác. *RejAp 116v*; Ci [*wierni*] ze włzytkiego dziekiuá Pánu choaiy co ćirpią/ á ći [*niewierni*] záłię bluźnią á przeklináią ony przypadki łwoie. *RejAp 135*; A iź przeklinął [*Job*] ono niełzczęłcie łwoie y dzyeń národzenia łwoiego/ ále przedłię włtáwicznie błogołłáwił imię Páná łwoiego *RejPos 330v; BudBib Eccli 34/26[29]; CzechEp 8; ArtKanc Q11; WujNT 20 marg, Luc 6/28, Rom 12/14, Iac 3/9*.

Zwoty: »na imię Boga przeklinać« (1): W tym przykazaniu [*wtorem*] Bożim zakazuie pan Bog abyłmy na ymię iego daremnie nie przilięgali/ nie przeklinali/ nie złorzeczili/ nie phalłzowali/ nie klamali/ ani zdradzali bliłńego náłzego. *SeklKat E4*.

»łając przeklinać« (1): nieprzyaićiel pyłzny rycerłtwá łmiáłołcią/ Wyieźdzał częłto ná plac/ z łwoią gotowołcią. Łaiąc z gniewem przeklinął/ tákié wywołánié [*tj. wezwanie do zaprzestania walki*]/ Niechcąc áni go łłuchác/ áni przełtác ná nie. *ZawJeft 12*.

»(sam) siebie przeklinać« (2): *RejZwierc 155v*; Prožno złołny prácowál/ Lecź/ ptáłznikowi rowien/ co łtáwiáiąc Sieći/ długo pilnowál/ A gniewem opływáiąc/ Do dom łię wroćił/ łiebie przeklinájąc. *GrabowSet I3*.

Szeregi: »bluźnić i (a) przeklinać« (3): cołz wam wđdy then Kryłtus Syn Boży vtzynił złego? iź go ták bluźnićie/ y przeklináicie? *KrowObr 93v, 88; RejAp 135*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(i, nie) łając, (i, a, ani) przeklinać« (6): *OpecŻyw 115v*; Nie łay áni przeklinay głuchego [*Non maledices surdo Vulg Lev 19/14*]/ áni przed łlepym kłádz czymby łie obráził. *BielKron 44; GórnDworz T2*; gdy iákie niełzczęłcie/ łzkodá/ vpadek przydzye ná człowieká iákiego: iuź łáie/ iuź przeklina/ iuź v łwiátá łzuka rády y włpomożenia łwe⁸⁰ *RejPos 264*; Ale táki záłráłowány człowiek/ iuź áni rozumu/ áni zdrowia łpełná nie ma/ á wierzę iź y cnoty potrołze vłzczyrbić mułi. Bo iuź y bogu/ y ludziom łáie/ włzytki y łam łiebie przeklina. *RejZwierc 155v, [78]v*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»mowić źle i przeklinać« (1): Czárównice [...] tzary łwoie imieniem Bożym pietzētuia. [...] Rownie ták wy [*katolicy*] tzyniće iako y lud z wálzey náuki: Mowiłwzy złe y przeklinawłzy/ zámykáią tymi łlowy/ Iezus Kryłthus Márya *KrowObr 92v*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»narzekać, przeklinać« (1): A ták gdy iuź porozumiál [*Ezop*] Iź z ich [*prześladowców*] rękú winiłć nie miał: Wzdychál ćięłzko nárzekáiąc/ Sve niełzczęłcie przeklináiąc *BierEz G4*.

»odrzucac i przeklinać« (1): wymyłły iego [*falszerza Budnego*] łłułznie włzyłcy wierni odrzucác y przeklinác powinni *WujNT 5*.

»przeklinać i przeładowac« (1): Naprzod ludzi tzeńtokroć vpominamy/ [...] Aby [...]: Nieprzyaićioły łwoie miłowáli modłili łie zá ty/ ktorzy ie przeklináią/ y przeładuią *KrowObr 62v*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»sfukać i przeklinać« (1): A łynowie ich częłcią po Azotłku mowili/ nie vmieiąc mowić po Zydowłku/ iedno ięzykiem onych to narodow. A przetożem ie sfukał y przeklinałem ie [*Et contendi cum eis, et maledixi eis*] *BibRadz 2.Esdr 13/25*.

»sromocić i przeklinać« (2): Ale Luter wálfz y yego zwolennicy tegoż was vczą/ co łami czynią/ fwey woley vzywác/ nikogo nyefluchác/ duchownym y fwyckim przełożonym fye przeciwić/ fromocić y przeklinać papyeżá/ bífkupy/ kfyężá y mnichy *KromRozm I D; KrowObr 98*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(nie) przeklinać, (i, a, ani) złorzeczyć« [*szyk 3:2*] (5): Wten czas dułfny nieprzyiáciél byl przy fmierci Iezufa milégo/ a flyłfátz iż on wślytko fkromnie cirpi nie przekliná anij złorzeczy/ ale bogu oytztu dułfę s placzem polétzá/ dopiro poznál iż on byl wierny fyn boży. *OpecŻyw 150v; KrowObr 49*; Zwykli też byli záfię drudzy żydom łáiac/ Iudafzá/ Piłatá/ Herodá/ y ine przyczyńce tey fwiętey męki iego/ przeklinać/ á im złorzeczyć *RejPos 100, 330v; Calep 513b*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

W przen (2) : A ya w frogim prágnienyu wyodeń nędzny fwoy wyek/ Widząc iż mye pokrycye prześláduye człowyek/ Vítý myę pyęknye chwali á fercem przeklina [*Vulg Ps 61/5*] *LubPs O6v [idem] ArtKanc Q11*.

3. Zwrot: »siebie przeklinać« = *zaklinać się, przysięgać (2)* :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): [*Syn nie chciał pojedyńkować się w zastępstwie ojca.*] Tu [*na placu bitwy*] dopiero było z nim turnieiu dofyć/ kiedy zbroie ná fię kłásć/ kiedy ná koń wlieść żadnym obyczáiem niechciał: Mufieli [*przyjaciele*] mu znowu przyfięgác/ znowu fiebie przeklinać/ iż fie z nieprzyiáciélem bić niemiał *Górndworz O7v*.

W połączeniu szeregowym (1): [*oślepiiony miłością człowiek*] znowu fłużyć/ znowu zábiegác/ znowu vlatác/ [...] znowu cięfzko wzdychác/ znowu rzewno płákác/ znowu frodze fiebie przeklinać/ [...] y ine rzeczy dziwne czynić muśi *Górndworz Dd4*.

Synonimy: **2.** *bluźnić, łajać, sromocić, urągać, złorzeczyć.*

Formacje współrdzenne cf KLAĆ.

Cf **PRZEKLINAJĄCY, PRZEKLINAN, PRZEKLINANIE**

MN